

Czy samo-posiadamy siebie?

Autor tekstu: **Patrycja Walter**

Ideę samoposiadania siebie rozpropagował filozof John Locke w *Dwu traktatach o rządzie* (ściślej w drugim traktacie), gdzie poruszył problematykę praw własności jednostki. To nie Locke jednak był jej prekursorem. Forpocztą tej idei były bowiem teksty lewellerów [1] w osobach: Johna Lilburne'a [2], Richarda Overtona [3], Williama Walwyma [4] czy Algernona Sidney'a [5].

To oni jako pierwsi posłużyli się pojęciem samoposiadania siebie, rozumiejąc je jako prawo każdej jednostki do posiadania swojego sumienia, intelektu, przekonań, talentów czy też wytworów swojej pracy, przyjmując, że każdy człowiek kształtuje tak siebie, jak i swoją własność. Lewellerzy byli tymi, którzy występowali przeciw tyranii władzy tak króla, jak i kościoła [6]. Podczas angielskiej wojny domowej (1642 – 1649) toczyli debaty o znaczeniu rządu, wskazując na potrzebę ograniczenia przywilejów stanowych szlachty i duchowieństwa.

W napisanym w więzieniu pamflecie *An Arrow Against All Tyrants* [7] Richard Overton podkreślał, iż każdej jednostce dana jest z natury indywidualna własność. Każdy człowiek, ponieważ jest osobą, sam siebie posiada [8], inaczej nie mógłby być sobą [9]. Zatem człowiek jako samo właściciel siebie ma prawo do swojego życia, wolności i własności. Innymi słowy, każda jednostka jest właścicielem swojego ciała, umysłu, wytworów swojej pracy, toteż każdy ma niezbywalne prawo do życia, wolności i własności. W swoich pismach Overton starał się używać argumentów zdroworozsądkowych, stawiając jednak pytania retoryczne między innymi czy ludzie woleliby być rządzeni przez tyranów, czy przez wolno wybranych reprezentantów [10]? Podkreślał, iż każdy człowiek z natury jest dla siebie samego królem, kapłanem oraz prorokiem [11], dlatego pragnie podejmować samodzielne decyzje.

Podobnie w *Court Maxims* inny leweller i republikanin, Algernon Sidney, bronił wolności przed wszelką tyranią [12], a w traktacie politycznym *Discourses Concerning Government* wyraził sprzeciw wobec rządów Stuartów oraz monarchii samej w sobie. Swoją postawę i twórczość okupił wolnomyśliciel głową. Sidney uważał, że monarchia jest zła, bo zawsze działa wyłącznie na swoją korzyść, tj. chce utrzymać się u władzy [13], dlatego też nakreślił teorię rządu ograniczonego stojącego na straży praw i wolności jednostki [14]. Pisał, iż wolność jednostki to wolność od innego i winna opierać się tak na prawie, jak i na rozumie [15]. Na krótko przed swoją egzekucją z angielskiej Tower przypominał, że zawsze jego celem była obrona powszechnych praw ludzkości od arbitralnej władzy króla i papieża [16], i że jednostki powinny mieć prawo do życia, wolności i mienia. Podkreślał, że ludzie po to łączą się z innymi w ciało obywatelskie, aby mieć lepszy dostęp do dostatku i bezpieczeństwa [17].

Podobnie w 1649 lewellerzy: Lilburne, Overton i Walwyn pisali, iż każdy powinien mieć prawo, aby bezpiecznie cieszyć się swoją własnością [18], używali przy tym kategorii własności w dwóch kontekstach: samoposiadania własnej osoby oraz własności mienia. Na plan pierwszy w ich pamfletach wysuwało się stwierdzenie, iż każdy człowiek posiada i sprawuje rząd nad swoim sumieniem i intelektem. Owo prawo jednostki do siebie i własności wywodzili z prawa naturalnego. Dlatego też — argumentowali — prawa te nie mogą przynależeć rządowi [19]. Samo zaś prawo własności (tak siebie, jak i mienia) jest nienaruszalne bowiem jest jako prawo naturalne prymarne w stosunku do reszty praw.

***

Do myśli lewellerów odnosił się dwudziestowieczny filozof twórca doktryny anarcho — kapitalistycznej Murray Newton Rothbard [20] (primus inter pares wśród braci i sióstr libertarianów dwudziestego wieku) powszechnie nazywany Panem Libertarianinem. Także Rothbard głosił, że

każdy człowiek ma prawo do samoposiadania siebie. Wymieniał przy tym dwie możliwe konsekwencje odmówienia człowiekowi takiegoż prawa. Pierwsza z nich miała by miejsce, gdyby jedna klasa ludzi posiadała inną klasę; druga natomiast wówczas, gdyby każda jednostka miała dokładnie takie samo prawo do posiadania równej części każdej innej jednostki. Tę ostatnią możliwość odrzucił jako absurdalną [21].

Z idei prawa do samoposiadania siebie wyprowadzał następnie teorię praw własności oraz koncepcję własności pracy i dobrowolnej wymiany. Wolność jednostki wśród libertarianów jest zatem ściśle związana z jej własnością (Stąd też koncepcja praw własności jest jednym z filarów systemu Rothbarda). To na prawie własności filozof oparł koncepcję praw człowieka oraz wolności jednostki. Implikuje ono, dowodził, także prawo do zawierania umów, czyli wymiany tytułów własności. Arystoteles nazywał człowieka zwierzęciem racjonalnym, które poprzez bycie w świecie rozpoznaje prawa natury. Rothbard ów proces rozpoznawania praw natury tłumaczył na przykładzie Robinsona Kruzoa [22] i jego życia na wyspie.

Po pierwsze, pisał, rozbitek nauczył się, że aby móc skonsumować określone dobro, musi je najpierw wyprodukować. Po drugie, Robinson odkrył, że jest właścicielem samego siebie i owoców swej pracy. Po trzecie, dostrzegł, że w procesie transformacji kształtuje i zmienia naturalne środowisko zgodnie ze swoimi potrzebami, co czyni go wyjątkowym w świecie zwierząt, które są stosunkowo prosto zdeterminowane przez otaczające je środowisko. W ten oto sposób tłumaczył Rothbard proces rozpoznawania prawa naturalnego przez człowieka: Robinson odkrywa (coś, o czym pewnie już wiedział, choć nie doświadczył aż tak boleśnie), że rozum jest instrumentem umożliwiającym człowiekowi przetrwanie i kształtowanie otaczającego go świata. Człowiek może wejść w posiadanie określonej własności na dwa sposoby: produkując, czyli tworząc nową własność, bądź też wymieniając się tytułami własności już istniejącej z innymi jednostkami. Jednostka może swobodnie wymieniać nie tylko prawa do własności produktów, lecz również do swojej pracy. Żadne indywiduum, zaznaczał Rothbard, nie może jednak pozbawić się swojej własnej wolnej woli. Stąd też nie istnieje stan „dobrowolnego niewolnictwa”, tj. dobrowolnego zrzeczenia się praw własności do samoposiadania siebie. W każdym innym przypadku w konsekwencji dobrowolnej wymiany powstaje wolne społeczeństwo.

Bibliografia

Teksty źródłowe

- R. Overton: *An Arrow Against All Tyrants*.
R. Overton, W. Walwyn: *A Remonstrance of Many Thousand Citizens*.
A. Sidney: *The Apology of Algernon Sydney in the Day of his Death*.
A. Sidney: *Discourses Concerning Government*.
M. N. Rothbard: *O nową wolność. Manifest libertariański*, tłum. Witold Falkowski, Fundacja Odpowiedzialności Obywatelskiej, Oficyna Wydawnicza Volumen, Warszawa 2004.
M. N. Rothbard: *The Ethics of Liberty with a new introduction by Hans Herman Hoppe*, New York University Press, New York & London 1998.
W. Walwyn: *A manifestation from Lieutenant-Colonel John Lilburne, Mr William Walwyn, Mr Thomas Prince, and Mr Richard Overton (now prisoners in the Tower of London), and others, commonly (though unjustly) styled Levellers*.

Literatura pomocnicza

- G. E. Aylmer (red.): *The Levellers in the English Revolution*, Thames & Hudson, London 1975.
H. W. Blom, E. H. Mulier (red.): *Sidney: Court Maxims*, University Cambridge Press, Cambridge, New York 1996.
K. E. Durso: *No Armor for the Back: Baptist Prison Writings, 1600s — 1700s*, Merler University Press, Georgia 2007.
P. Gregg: *Free-born John: a Biography of John Lilburne*, Weidenfeld & Nicolson History, Phoenix 2000.
Th. Hollis *The Works of Algernon Sidney*, General Books LLC, London 2010.
A. C. Houston: *Algernon Sidney and the Republic Heritage in England and America*, Princeton University Press, Princeton 1991.
S. A. Nelson: *The Discourses of Algernon Sidney*, Associated University Press, London 1993.
J. Sanderson: *But the People's Creatures: The Philosophical Basis of the English Civil War*, Manchester University Press, New York 1995.
J. Scott: *Algernon Sidney and English Republic, 1623 — 1677*, Cambridge University Press, Cambridge 1988.

- A. Sharp: *John Lilburne*, Oxford University Press, Oxford 2004.
B. Taft: *William Walwyn*, Oxford University Press, Oxford 2004.
T. G. West (red.), *Liberty Classics*, Indianapolis 1990.

Źródła elektroniczne

- D. Gordon: "[Biography of Murray N. Rothbard \(1926 — 1995\)](http://mises.org/about/3249)" (<http://mises.org/about/3249>).
W. McElroy: "[„Murray N. Rothbard: Mr. Libertarian"](http://www.lewrockwell.com/mcelroy/mcelroy15.html)" (<http://www.lewrockwell.com/mcelroy/mcelroy15.html>), na witrynie LewRockell.com.
P. Richards "[„John Lilburne: The First English Libertarian"](http://mises.org/daily/2861)" (<http://mises.org/daily/2861>).
M. N. Rothbard: "[„Liberty and Property: the Levellers and Locke"](http://mises.org/daily/4695)" (<http://mises.org/daily/4695>).

Witryny elektroniczne

- [John Lilburne Research Institute](http://www.johnlilburne.com) (<http://www.johnlilburne.com>) (for constitutional studies) .
[Murray N. Rothbard](#) - Witryna poświęcona M. Rothbardowi: .

Przypisy:

[1] Lewellerzy (wyrównywacze) byli republikańsko-demokratycznym stronnictwem politycznym, działającym w Anglii w XVII wieku. Żądali zaprowadzenia wolności politycznej, ekonomicznej i religijnej. Zostali rozbici przez Oliviera Cromwella. Lewellerami byli między innymi John Lilburne, William Walwyn, Richard Overton. Por. A. Sharp (red.): "The English Levellers", The Press Syndicate of the University of Cambridge, Cambridge 1998, 2002. W pracy *The English Levellers* czytamy "The Leveller movement come together in London in 1642 - 6. It was the product of the civil war break down of authority in 'the English church - state'. In 1642 the two houses of parliament and their king, Charles I, had gone to war against each other" (Strona VII). Dalej czytamy: "It was during the last phase of what we now know as the first civil war that pamphlets by the Leveller's emerging leaders - John Lilburne, Richard Overton and William Walwym - began to echo and support each other in a way that suggests concerted action" (Strona VIII).

[2] Więcej o Johnie Lilburne w biografii: P. Gregg: *Free- born John: a Biography of John Lilburne*, Weidenfeld & Nicolson History, Phoenix 2000, a także w A. Sharp: "John Lilburne", Oxford University Press, Oxford 2004 oraz P. Richards: *John Lilburne: The First English Libertarian*: Źródło: <http://mises.org/daily/2861> 2011-09-04 i witrynie John Lilburne Research Institute (for constitutional studies) <http://www.johnlilburne.com>.

[3] Więcej o Richardzie Overtonie w: K. E. Durso: "No Armor for the Back: Baptist Prison Writings, 1600s - 1700s" , Merler University Press, Georgia 2007, s. 81 - 95.

[4] Więcej o Williamie Walwynie w: B. Taft: "William Walwyn", Oxford University Press, Oxford 2004.

[5] Więcej o życiu i myśli filozoficzno - politycznej Algernona Sidneya w: J. Scott: *Algernon Sidney and English Republic, 1623 - 1677*, Cambridge University Press, Cambridge 1988 oraz A. C. Houston: *Algernon Sidney and the Republic Heritage in England and America*, Princeton University Press, Princeton 1991, a także S. A. Nelson: *The Discourses of Algernon Sidney*, Associated University Press, London 1993.

[6] A. Sharp opisał ten ruch następująco: "(...) Lilburne, in his Freeman's freedom, was beginning in the midst of airing his personal grevences, to hint at a widespread network of friends joining against the tyranny of the Lords, and of anyone else who would not allow a commoner to be tried by its equals". A. Sharp (red.): op. cit., s. IX. W tekście "A Remonstrance of Many Thousand Citizens" (1646) napisanym przez Overtona i Walwyna, przeciwstawiali się oni wszelkiej tyranii w państwie i kościele, opowiadając się za tolerancją religijną. Por. Ibidem. Lewellerzy opowiadali się za umiarkowanymi rządami. Por. J. Sanderson: *But the People's Creatures: The*

Philosophical Basis of the English Civil War, Manchester University Press, New York 1995, s.109.

[7] A. Sharp opisał ten ruch następująco: "(...) Lilburne, in his Freeman's freedom, was beginning in the midst of airing his personal grevences, to hint at a widespread network of friends joining against the tyranny of the Lords, and of anyone else who would not allow a commoner to be tried by its equals". A. Sharp (red.): op. cit., s. IX. W tekście "A Remonstrance of Many Thousand Citizens" (1646) napisanym przez Overtona i Walwyna, przeciwstawiali się oni wszelkiej tyranii w państwie i kościele, opowiadając się za tolerancją religijną. Por. Ibidem. Lewellerzy opowiadali się za umiarkowanymi rządami. Por. J. Sanderson: "But the People's Creatures: The Philosophical Basis of the English Civil War", Manchester University Press, New York 1995, s.109.

[8] Ibidem: s. 55.

[9] Ibidem.

[10] K. E. Durso: op. cit., s. 93.

[11] R. Overton: op. cit., s. 55.

[12] H. W. Blom, E. H. Mulier (red.): *Sidney: Court Maxims*, University Cambridge Press, Cambridge, New York 1996, s. XVI.

[13] Por. A. Sidney: *Discourses Concerning Government*, w: T. G. West (red.), *Liberty Classics*, Indianapolis 1990, par. 19, s. 185.

[14] Por. S. A. Nelson: op. cit., s. 7 oraz J. Scott: op. cit., s. 35.

[15] Por. J. Scott: op. cit., s. 36.

[16] Por. A. Sidney: *The Apology of Algernon Sydney in the Day of his Death* w: Th. Hollis (red.): *The Works of Algernon Sidney*, General Books LLC, London 2010 , s. 3.

[17] Por. A. Sidney: *Discourses...* op. cit., s. 78.

[18] W. Walwyn: "A manifestation from Lieutenant-Colonel John Lilburne, Mr William Walwyn, Mr Thomas Prince, and Mr Richard Overton (now prisoners in the Tower of London), and others, commonly (though unjustly) styled Levellers" w: G. E. Aylmer (red.): *The Levellers in the English Revolution* , Thames & Hudson, London 1975 s. 158.

[19] M. N. Rothbard: *Liberty and Property: the Levellers and Locke*, Źródło: <http://mises.org/daily/4695>, 2011-09-04.

[20] Więcej o Murrayu Rothbardzie: W. McElroy: *Murray N. Rothbard: Mr. Libertarian*, na witrynie LewRockell.com <http://www.lewrockwell.com/mcelroy/mcelroy15.html>, 2011-09-04 oraz D. Gordon: *Biography of Murray N. Rothbard (1926 - 1995)* Źródło: <http://mises.org/about/3249>, 2011-09-04. Witryna poświęcona M. Rothbardowi: <http://murrayrothbard.com>.

[21] M. N. Rothbard: *O nową wolność. Manifest libertariański*, tłum. Witold Falkowski, Fundacja Odpowiedzialności Obywatelskiej, Oficyna Wydawnicza Volumen, Warszawa 2004, s. 52 - 53.

[22] Por. M. N. Rothbard: *The Ethics of Liberty with a new introduction by Hans Herman Hoppe*, New York University Press, New York & London 1998.

Patrycja Walter

Absolwentka filozofii i nauk politycznych UAM. Współpracuje z Aletta Institute for Women's History w Amsterdamie.

[Strona www autora](#)

[Pokaż inne teksty autora](#)

(Publikacja: 10-10-2011)

[Oryginał..](http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,2318) (<http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,2318>)

Contents Copyright © 2000-2011 Mariusz Agnosiewicz

Autorem portalu Racjonalista.pl jest Michał Przech, zwany niżej Autorem.
Właścicielami portalu są Mariusz Agnosiewicz oraz Autor.

Żadna część niniejszych opracowań nie może być wykorzystywana w celach komercyjnych, bez uprzedniej pisemnej zgody Właściciela, który zastrzega sobie niniejszym wszelkie prawa, przewidziane w przepisach szczególnych, oraz zgodnie z prawem cywilnym i handlowym, w szczególności z tytułu praw autorskich, wynalazczych, znaków towarowych do tego portalu i jakiegokolwiek jego części.

Wszystkie strony tego portalu, wliczając w to strukturę katalogów, skrypty oraz inne programy komputerowe, zostały wytworzone i są administrowane przez Autora. Stanowią one wyłączną własność Właściciela. Właściciel zastrzega sobie prawo do okresowych modyfikacji zawartości tego portalu oraz opisu niniejszych Praw Autorskich bez uprzedniego powiadomienia. Jeżeli nie akceptujesz tej polityki możesz nie odwiedzać tego portalu i nie korzystać z jego zasobów.

Informacje zawarte na tym portalu przeznaczone są do użytku prywatnego osób odwiedzających te strony. Można je pobierać, drukować i przeglądać jedynie w celach informacyjnych, bez czerpania z tego tytułu korzyści finansowych lub pobierania wynagrodzenia w dowolnej formie. Modyfikacja zawartości stron oraz skryptów jest zabroniona. Niniejszym udziela się zgody na swobodne kopiowanie dokumentów portalu Racjonalista.pl tak w formie elektronicznej, jak i drukowanej, w celach innych niż handlowe, z zachowaniem tej informacji.

Plik PDF, który czytasz, może być rozpowszechniany jedynie w formie oryginalnej, w jakiej występuje na portalu. **Plik ten nie może być traktowany jako oficjalna lub oryginalna wersja tekstu, jaki prezentuje.**

Treść tego zapisu stosuje się do wersji zarówno polsko jak i angielskojęzycznych portalu pod domenami Racjonalista.pl, TheRationalist.eu.org oraz Neutrum.eu.org.

Wszelkie pytania prosimy kierować do redakcja@racjonalista.pl